

Lehettem volna

Orovec Krisztina fordítása

Ha csak néhány perccel előbb születek, Viktor lennék.

Minden alkalommal, amikor a repülő a levegőbe emelkedik és a tömegvonzás az üléshez tapaszt, bánom, hogy nem ő vagyok.

Viktornak van egy kis gyógyszerháza a város peremén. A patika mellett egyik oldalról órásműhely van. A másik oldalról pedig trafik, minden reggel ott vesz újságot. Még gyógyszerész szakos egyetemi hallgató korában Viktor arról ábrándozott, hogy egy szép napon rendezgetni fogja majd a tiszta, fehér polcokon a különféle gyógyszeres üvegcséket, s ismerni fogja minden egyes gyógyszernek a pontos rendeltetését, felhasználásának módját.

Volt valami a gyógyszerekben, ami gyermekkorától lenyűgözte. Emlékezett rá, hogy nagyjának meg nagyapjának mindig sok gyógyszer volt otthon. A konyhában két méretes fiók volt tele velük, és Viktor gyermekfejjel úgy nyitogatta a veszély és tiltás világának eme ajtajait, mint más gyerekek a meséskönyveket.

Voltak itt egyszerű tabletták, különböző színű kapszulák, kenőcsök, piros ragtapasz-korongok, átlátszatlan jódos üveg a hozzá tartozó kis parafa dugóval, orrcseppek, lázmérő kopott karton csomagolásban, tapasztok a nagymama tyúkszemeire meg mentolos cukorka illatú folyadék, amivel a homlokot kellett masszírozni, ha az embernek megfájdult a feje, s voltak itt rég lejárt szavatosságú gyógyszerek is, de a nagyszülők nem dobták ki őket, mert sose tudni, kellhetnek valamire.

Viktor meg volt róla győződve, hogy éppen itt, e fiók mellett tanult meg olvasni, a dobozkákat sorra bontogatva és az orvosságok használati utasításait böngészgetve.

Kedvenc játéka volt, hogy egy üvegcsébe különböző kapszulákat gyűjtött össze. Volt itt mindenféle kombináció, voltak átlátszó falú, belülről szemcsés kapszulák, s voltak olyanok, amelyeknek a tartalmát átlátszat-

lan műanyag burok rejtette, voltak kisebbek és nagyobbak. Minél több különböző példányt sikerült összegyűjtenie, annál gazdagabbnak érezte magát. Kezébe vett egy-egy kapszulát, gyengéden megrázogatta a füle mellett, s hallgatta az apró szemcsék csörgését. Nem mindegyik csörgött egyformán. Viktor még gyermekfejjel kitűzte maga elé a feladatot: pusztán a hangja alapján, csukott szemmel tudni megállapítani, melyik gyógyszer tartja a kezében.

Nagyanyját ez a gyűjtemény elborzasztotta, folyton rászólt: még véletlenül sem szabad az orvosságokat meginnia. Viktor szemében ez a figyelemzés abban az időben teljességgel értelmetlennek tűnt, mert a dolog lényege számára nem e gyógyszerek megízlelésében rejlett, hanem a birtoklásukban, abban, hogy megtapogathatja, szétválogathatja őket, s hogy – a maga gyermeki módján – uralkodhat felettük.

Uralkodott az orvosságok felett, az orvosságok pedig uralkodtak az élet felett. S a halál felett – amelyről akkor nem beszéltek, de amely igen határozottan jelen volt ezekben a hatalmas, ólomsúlyú fiókokban.

Később, mikor Viktor valóra váltotta gyermekkori álmát és saját patikát nyitott, úgy érezte, minden a helyére került. Egyszerűen: reggel felkelt, s semmi másra nem vágyott, csak elmenni a patikába. Teljes elégedettségben töltötte ott az idejét, s mikor elérkezett a zárás pillanata, nem érezte, hogy kellemetlen napi kötelezettségből szabadul. Ellenkezőleg, a hazamenetel valami elkerülhetetlen rossz volt, amely, ha csak átmenetileg is, de elválasztotta őt attól, amit igazán szeret.

Erről beszélek tehát.

Ez az ember – Viktor – lehettem volna én, könnyen megeshetett volna. Míg a polcokon szépen elrendezett életét szemlélem, cseppet sem iszonyodva rádöbbenek, hogy egészen jól feltalálnám magam ebben a rendszerben. Felismerem ezt az illatot. Felismerem ezt a végtelen, azonos ismétlődést, látom magam, amint kellemes hangulatban várakozom a következőre, aki belép a gyógyszertáramba, és receptet nyújt felém. Felismerem ezt az örült reményt, hogy ezen a világon minden dologra, ami fáj, van gyógyír.

Néha, mikor hazaérek, úgy tűnik, kicsúszik a lábam alól a talaj, nem tudok mindent elvégezni. Itt van a sok határidő, a komplikált kapcsolatok, a beféjezetlen dolgok, a bonyolult űrlapok, az utazások, amiket meg kell tervezni, a tárgyalások, amelyeken higgadtnak kell maradni. Néha mindez túl soknak tűnik, egyetlen életbe beleszoríthatatlannak. Ekkor beveszek egy Bensedint. És elmegyek zuhanyozni. Múlnak a percek, csurog rólam a meleg víz, és érzem, feloldja bennem a görcsöket. Lassan távozik minden a lefolyón át. A mogorva arcok, az érthetetlen szavak és a feszült beszélgeté-

sek. Az éles körvonalak lágyabbá válnak. Immár semmi sem olyan sürgős és bizonytalan. Visszatérnek lassan a színek. Tíz perccel később az élet lényegesen másmilyennek látszik. Lényegesen elviselhetőbbnek.

De, jaj, nem. Nem születtem néhány perccel korábban, nem lettem Viktor; pontosan abban a pillanatban születtem, amikor azok születnek, akik mindig rohannak valahová, és akik gyakran utaznak repülővel.

Egyesek számára felfoghatatlan lehet, hogy valaki mindig repülővel utazik, és közben mindig repülési fóbiától szenved. De ez felszínes szemléletmódra utal. Mert: mi más adna értelmet egy utazásnak, ha nem a félelem?

Tulajdonképpen soha nem tudjuk pontosan, a tengernyi vágy és félelem közepette merre tart az életünk. Engem például főként az ösztönök ereje vezérelt. Az ösztönök és a véletlen. Az ösztönök, a véletlen és a sors.

És akkor abban a három-négy órában a félelmemnek szentelem magam. A repülőgépek nem eléggé kényelmesek, sem aludni, sem olvasni, sem filmezni nem lehet rendesen. Persze, a fülembe biggyeszthetnék egy MP3-lejátszót, a térdemre állíthatnék egy laptopot, de – ez nem én vagyok. Nem kellene, hogy tudja senki sem, de én magam tudnám, hogy hazudok. Nyolcezer méter magasságban sokkal jobb vagyok a saját erőszakos halálom kitervezésében, mint hathavi pénzügyi jelentés gépelésében.

De tulajdonképpen mi is a jó ezekben a fülhallgatós lejátszóknak? A zene egykor olyasmi volt, ami *hallatszik!* Olyasmi, amit óhatatlanul megosztunk a környezetünkben mindenkivel, akinek van füle. Amikor szólt a rádió, amikor énekelt valaki, amikor a gramofon forgatta a lemezt, esély sem volt rá, hogy az ne hallatszódjon, ez volt a zene lényege. A szomszédok verték a falat, átjöttek, hogy elcsendesítsenek, kihívták a rendőrséget, tojásos dobozokkal kellett betapátázni a falakat, mindez megtörtént, éppen azért, mert a zene hallatszott.

Az alapján, hogy ki mit hallgat, tudni lehetett, ki milyen, honnan jött, milyen stílust követ, mi a fájdalma... Most viszont nem lehet tudni semmit. Ezek, akik ilyen néma zenét hordoznak a fülükben, úgy érzem, inkább olyan emberek, akik nyíltan el akarnak határolódnak – tőlem, természetesen, kitől mástól! –, semmint autentikus zenekedvelők. Nem lepődnék meg, ha kiderülne, hogy a fülhallgatóikban valójában semmi sem hallatszik, vagy csak valami csepp-csepp-csepp, egy himalájai barlangbéli sztalaktit olvadásának a hangja, ilyesféle perverzió, ilyenek ugyanis ezek a fülhallgatós emberek. Nagyon furcsák.

Egy zongorista barátom nemrég szomorú dologról mesélt nekem: ma már léteznek néma zongorák is! A repülő éppen egy sötét felhő felé halad, érces hang figyelmeztet bennünket: csatoljuk be az öveinket, mert ki-

sebb turbulenciára számíthatunk – én meg elképzelem a hangszer mélyén lapuló beidomított zongorahúrokat, amelyek valahogyan belülről, önmagukban muzsikálnak. A zongorista ott ül a zongora előtt, végzi a korábbról már ismert mozdulatokat, úgy viselkedik, ahogyan még Domenico Cimarosa is viselkedett, élénken grimaszol, de hang egy szál sem. Csak fülhallgatók meg az elégedett szomszédság. A zongorista muzsikál és muzsikál és muzsikál, és semmi sem történik. Csak az ő fülében. Prioritás a környezetében levők nyugalma.

Van még egy örületes dolog. Több országban is létezik egy nagyon különös mozi. Nem tudom, nevezhetjük-e egyáltalán mozinak. Mert – nincs is mozi. Bemész, jegyet váltasz, leülsz, a székek mindig rendkívül kényelmesek, a fény tompa, kellemes, és minden, amit az elkövetkező órákban hallani lehet: a csendes, nyugtató muzsika. Hihetetlen, de vannak országok, ahol az ilyen mozik egész nap teltházasak. Mindig vannak, akik két órán át csak ülni akarnak és valami unalmas Claydermant hallgatni vagy valami hasonlót, ami egyébként csak liftekben szokott szólni.

Be kell vallanom, ők sokkal furcsábbak, mint a fülhallgatók. Ugyanúgy bezárkóznak, hogy diszkrét, politikailag korrekt módon hallgathassanak zenét, de az egészet megtoldják további két mozzanattal: a lazítással, ami minden bizonnyal a pszichoanalitikusaik első számú javaslata, és a hozzájuk hasonlók gettójába való bezárkózással.

Nem merek belegondolni sem, mi jöhet ezután. Milyen lesz a zenehallgatás a jövőben.

Ellenben: a legkevésbé sem szeretném, ha úgy tünne, hogy nosztalgiazom. Nem akarok azok közé tartozni, akiknek mindig jobb volt, ami *régen* volt. Fenét volt jobb! Persze, hogy nem volt. Nem adnám ezt a mai technológiát a világ semelyik néprajzi múzeumáért sem. Szégyen, de igaz. De azért néha megijedek, hogy bizonyos dolgok túlzottan is önmagukért vannak, túl messze kerültek a nyomokban még fennmaradt, csendes emberiségtől, még az én ízlésemhez mérten is.

Nos, hát ezért nem hallgatok zenét a repülőn, ezt akartam mondani. Ha nem hallgathatjuk mindannyian együtt, hogy legalább két-három sornyi ember ringatózson ugyanarra a ritmusra a repülőben, akkor semmit sem ér az egész buli.

Ezért aztán csak ülök és hallgatok. Ők hallgatnak, én hallgatok. Ők bámulják az előttük levő szék háttámláján pergó reklámot, én szintén.

Ismerek néhány embert, akik évek óta győzőgetnek arról, hogy egyszerűen *imádnak* repülővel utazni! Ablak melletti ülést kérnek és élvezetesen elégedett arcot vágnak, amikor meghallják a hatalmas kerekek forgásának zaját, olyan vidámak és mosolygósak, mintha valaki éppen ott biriz-

gálná őket, ahol a legkellemesebb nekik. Én meg nem tudom felfogni, mi imádnivaló van ebben. Lehet az ember közönyös a repülés iránt, érezheti szükséges rossznak, túlteheti magát rajta, de imádni – hát ez szerintem egészen furcsa dolog.

Hogyan is imádkozhatnám a tényt, hogy tízezer méter magasan repülök, s nem vagyok sem madár, sem felhő, sem úrhajós? Vagy éppen *ennek ellenére*, hogy nem vagyok mindez, kellene, hogy örüljek a nagy magasságnak, melyben leledzem?

Nem tudom, sose voltam jó ebben az „ennek ellenére” dologban. Tekintsék ezt komoly jellembeli hiányosságnak. Nem szeretek semmit, ami valami ellenére van. Félek a valami ellenére létező dolgoktól. Igyekszem elkerülni a valami ellenére fennálló helyzeteket. Az, ami logikus, az sem túl könnyű, ha engem kérdeznek. Még csak az „ennek ellenére” hiányzik nekem. Átengedem az én „ennek ellenére”-met azoknak, akik unják, és túl szűknek érzik saját magától értetődő dolgaikat.

Bim-bam! Kialudt a fejünk felett a kis piros lámpa. Kioldhatjuk öveinket. Újra látjuk a lenti, valószerűtlennek ható világot, újra ott sötétlenek a hegycsúcsok. Így fest az élet fentről nézve. Sötét, ellenséges, kietlen.

Rögtön a hegymászők jutnak eszembe. Azok a legelvetemültebb megszállottak, akik heves szélfúvásban és csontig ható fagyban is felkapaszkodnak a magas hegycsúcsokra. Kilépnék meleg szobájukból, fűtött szalodájukból, eltávolodnak a kandallótól, otthagyják a teáscsészét és felhúzzák azt az úrruhát, kezükbe veszik a botokat, százkilónyi holmit emelnek a hátukra, és megindulnak. Jól megkenve különféle ujj- és fül-leesést megakadályozó kenőcsökkel.

Lehetetlen, hogy bárki is meggyőzzön róla, hogy ez normális. Lehetetlen, hogy az emberiség éppen ezáltal fejlődött, az ilyen embereknek köszönhetően. Nem hiszek ebben.

S akkor mégiscsak kinyitom az újságot, míg várom, hogy a felszolgálás a széksoromhoz jusson. Lapozok, lapozok, lapozok, és akkor egyszerre csak ott van ez a hír. És a fényképek. „*Megölték az újszülöttet.*” Nézem az arcukat. Az utcán simán, mit sem sejtve elmennék az ilyen arcok mellett. Fiatal nő és a nő apja.

Az izompacsirta utaskísérő megjelenik mellettem.

Mit szeretnék?

Sírni szeretnék, de nem helyénvaló ilyesmit mondani.

Azt mondom:

– Kávét.

– Tejjel vagy tej nélkül? – kérdezi.

Hát most valakinek fontos ez, hogy én milyen kávét fogok inni.

Tovább olvasom. A nőnek már volt két gyermeke az első házasságából. Az apjával és a gyerekeivel él. Nem dolgozik sehol, az apja tartja el. Terherbe esett egy szomszéd falubeli férfitől. Abortuszra nem volt pénze. Az apja ragaszkodott hozzá, hogy a szülés után már másnap elhagyja a kórházat, így is tett. Karjai között tartotta a gyermekét, egy négy és fél kilós egészséges kisfiút.

Igyekszem megvigasztalódní. Igyekszem elhítení magammal, hogy egy négy és fél kilós egészséges kisfiú még alígha ébredt öntudatra.

A nő apja az erdőbe vitte őket. Félretúrta a füvet meg az avart. Megengedte neki, hogy utoljára megszoptassa a babáját. És akkor elvette tőle a kisfiút és eltemette. Élve.

A nő azt mondja, nem mert szembeszegülní az apjával.

Az apa azt mondja, nem volt pénze, hogy eltartsa a lánya harmadik gyermekét is.

A bírósági szakértők azt mondják, a babát valószínűleg fölfalták a kóbor kutyák az erdőben.

A szomszédok azt mondják, tudták, hogy terhes, és látták, hogy gyermek nélkül tért haza.

Az utaskísérő várakozik.

Válaszolok:

– Tejjel.

Valami édeset kell ennem. Minél édesebbet. Elvíseltetlenül édeset. Valamit, amivel sikerül elfojtani magamban ezt az érzést.

Van egy iszonyú rossz tulajdonságom: azzal győtröm magam, hogy magam elé képelem mindazt, ami fáj. Látom annak a kisbabának a pici száját, amint utoljára az anyja emlőjére tapad. Érzem a felkotort avar és fű illatát. Hallom a fű alól kiszűrődő gyöngécske nyöszörgést, miközben azok ketten távoznak. Azon kapom magam, hogy furcsán ringatózom előre-hátra, mint Hitler a nevezetes 1936-os olimpiai játékokon, úgy hintázok, közben igyekszem nem sírva fakadni itt, valami ismeretlen hegység fölött, s remélem, hogy a tejeskávém elég meleg lesz és elég édes, és valahogyan majd sikerül ezt a hírt is kitépni magamból.

Az egész történetben a kóbor kutyákat gyűlölöm a legkevésbé. Elképzelem, amint megtalálták a kisbabát, félretúrták a füvet meg az avart, megszimatolták a tej és az újszülött-könnyek finom illatát, s végül két gyengéd harapással mindezt fölfalták, magukba fogadták, megszüntették a szenvedést.

Valamelyik erdőben, talán éppen ebben, amely itt sötétlik tíz kilométerrel alattam, futkos egy jóllakott kutya. Itt, kicsivel feljebb üldögélek én, és kávét iszok, tejjel.

Nincs ilyesmihez eléggé édes ital. Mélyen lélegzem, és nézem az eget. Kék, áttetsző, üde.

Nincs rá esély, hogy a héten abbahagyjam a dohányzást.

Amint kiszabadulok ebből az átkozott repülőgépből, rágyújtok egy cigire. Viktor nem tenne ilyesmit, tudom, de én nem vagyok Viktor, nekem muszáj lesz.

Két fiatal nő ül mellettem, és szüntelenül beszélnek, csak most lettem erre figyelmes. Egyikük pont úgy tartja a bögrét, ahogy szeretem, két kézzel. Mintha azzal melegítené magát. Ettől mindig elérzékenyülök.

Néhány beszélgetésfoszlányt sikerül meghallanom.

„...Most már minden világos számomra. Sokáig zsonglörködött három labdával egyszerre, mígnem rádöbbedt, hogy az egyiktől meg kell válnia, mert különben mindegyik kipotyog a kezéből. Kiderült, hogy pont én vagyok az a labda, amelyiktől, úgy döntött, megválnak...”

„...Ügyetlenül, közösen megszegik azt a hatalmas esküvői tortát, s mindenki lelkesen ujjong, villognak a vakuk, a rokonok sóhajtoznak! De hát mire föl? Megszegtek egy egyszerű tortát: puha massa, tojásos töltelék meg tejszínhab, nem vasbetont szegtek meg, úgyhogy nem értem, minek ennyire lelkesedni! Hát nem...?”

„...Amikor kevered a neszkávét, megvan, hogy pontosan hány csepp vizet kell hozzátenni! Ha csak egy cseppel többet teszel bele, már nem az igazi. Akkor az már csak formátlan anyag marad. Bármennyire is igyekeznél, bármeddig keverheted, nem fog már kifehéredni a kezed alatt. Egyszerűen nem engedelmeskedik neked többé...”

„...Ne becsüld túl! Ne állítsd be jobbnak, izgalmasabbnak, mint amilyen valójában! Ellenkezőleg, kevesebb esélyt adj neki mint másnak. Törölj is a repertoárjából néhány dolgot. Nos, ha ezzel megbirkózik – akkor tényleg emelem a kalapom előtte...”

„...Nem gondoltam, hogy valaha ilyesmit mondok: szeretem a verejtéke szagát...”

„...Legszívesebben visszaképném tőle az összes orgazmust is, amit tőlem kapott...”

„...Ha nem létezne rossz szerencse, egyáltalán nem lenne szerencsém...”

„...Hja, én is folyton kikapsoltam a telefonom, mígnem egyszer rádöbbedtem, hogy többé már nem is keres engem senki...”

„...Azt álmodtam, hogy beszélgetek valami nővel, egy pszichoterapeutával, azt mondom neki, hogy mindig átölelem a párnám, úgy alszom. Ő megkérdezi, mióta alszom így, s én megjátszom, hogy nem tudok rá visszaemlékezni, mióta. Magamban pedig arra gondolok: tudom, azóta alszom így, amióta férjhez mentem...”

„...Az összes többi nélkül szomorú voltam, de nélküle ideges vagyok, ez jelentős különbség...”

Itt elveszítem a fonalat. Nem hallok már őket. A fülem teljesen bedugult, nem segít sem az ásítás, sem a szájkítítás, sem a szemöldökemelgetés. Visszatérek Viktorhoz. Nézem az előttem úszó pehelyfelhőt, s elképzelem, hogy valójában egy vattapamacs. Viktor egyedül üldögél a gyógyszerárában, este van, letép néhány darabkát ebből a felhőből, s minden gyógyszeres üvegcsébe belehelyez egyet, majd óvatosan bedugaszolja őket. Amikor mindezzel elkészült, még egyszer megszámlálja az üvegcséket, a gyógyszeres szekrénybe helyezi őket, s elzárja. Nincs itt senki, de ilyenek a szabályok, a gyógyszereket el kell zárni. Viktor mindig tiszteletben tart minden szabályt. A legjobb életek egyszerű szabályok alapján működnek. A szabályok békét teremtenek. A béke szépséget teremt. Viktor élete szép. És minden betegségre van gyógyír, van rá tablettá, amely a szekrényében arra vár, hogy gyógyíthasson.